

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Dnr: Ju2025/01727

Remissvar över utkast till lagrådsremiss Privatkopieringsersättning

Sammanfattning

Vi instämmer i behovet av en modernisering av reglerna om privatkopieringsersättning. Däremot anser vi att lagrådsremissen brister genom att inte beakta de praktiska hinder som i dag gör privatkopiering omöjlig för många enskilda. Vi föreslår därför en ändring av 12 § upphovsrättslagen som tillåter att en utomstående anlitas för formatkonvertering i syfte att bevara lagligen förvärvade verk för fortsatt privat bruk. En sådan ändring påverkar inte rättighetshavarnas ekonomiska intressen, eftersom dessa redan kompenseras genom den privatkopieringsersättning som regleras i 2 a kap. 26 k § och framåt.

Allmänna synpunkter

Syftet med inskränkningen för privatkopiering är att upprätthålla en balans mellan rättighetshavarnas skydd och enskildas möjlighet att använda lagligen åtkomna verk för privat ändamål. I dag är denna balans rubbad. Den tekniska utvecklingen har gjort att många privatpersoner saknar möjlighet att spela upp eller kopiera äldre medier (VHS, kassetband, rullband m.m.). Att anlita en utomstående för teknisk konvertering är i praktiken den enda möjligheten – men är förbjudet enligt nuvarande lydelse.

Som icke-begränsande exempel kan nämnas:

- en privatperson som under 1980-talet medverkade i studion i ett avsnitt av Tekniskt Magasin, och som lagligen bevarat programmet på Video 2000-band,
- en annan privatperson som intervjuades under 1970-talet i ett reportage av Sveriges Television om en liten ort i Västernorrland, och som har inspelningen på ett äldre videoband köpt under början av 2000-talet genom SVT:s avdelning "Programservice",
- personer eller deras närstående som medverkat i eller har annan anknytning till en spelfilm eller annan inspelning, där det finns en lovlig förlaga i form av exempelvis köpt videoband, DVD-skiva eller inspelning från radio eller TV, men där verket i dag inte finns tillgängligt i digital form via andra källor.

Tidigare erbjöd Sveriges Television genom avdelningen "Programservice" möjlighet att köpa kopior av äldre program, men den tjänsten har upphört i takt med tiden och att verksamheten utvecklats. Dessa inspelningar har ett stort personligt och kulturellt värde för de berörda och deras närstående. Med nuvarande regler är det dock inte möjligt för dem att

få tillgång till materialet utan hjälp av någon med tillgång till särskild teknisk utrustning.

Konsekvensen blir att människor hindras från att utöva en rättighet som redan är lagstadgad. Detta riskerar också att undergräva förtroendet för lagstiftningen.

Teknisk bakgrund

För att belysa problematiken med hushållens och därmed privatpersoners tillgång till videobandspelare i nutid och framtid lämnas nedan verifierbara fakta:

- Hushållens innehav av videobandspelare var redan i början av 1990-talet omfattande: 1991 beräknades cirka 57 % av svenska hushåll ha videobandspelare och 1993 cirka 62 % (Statens offentliga utredningar [SOU], 1991, p. 79, Tabell 3.4).
- År 2011 hade fortfarande 42 % av befolkningen 9–79 år tillgång till videobandspelare i hemmet (Carlsson & Findahl, 2012, p. 15, Tabell 4).
- Nordicom – The Media Barometer 2014: Diagrammet “Media Equipment in households in Sweden 1995–2014” innehåller en egen serie för VCR (videobandspelare) och visar utvecklingen 1995–2014 för hushållen med befolkningen 9–79 år. Statistiken ger att c:a 42% av de svenska hushållen hade tillgång till en videobandspelare år 2014. Se sida 6 i rapportens engelska bas-tabeller. (Nordicom, 2015)
- Nya VHS-videobandspelare har inte tillverkats sedan 2016, då den sista större tillverkaren Funai upphörde med produktionen (Cunningham, 2016)
- Kondensatorer.
Typiska elektrolytkondensatorer som är vanligt förekommande i konsumentelektronik (85 °C-klassade) har en livslängd på 2 000–5 000 timmar vid max temperatur, vilket ofta motsvarar 10–20 år i normal hushållsmiljö (Nichicon, n.d.).
- Plast och gummidelar.
Drivremmar och tryckrullar i gummi, samt kugghjul i plast i VCR-apparater har en förväntad livslängd på 10–20 år innan de blir klubbiga eller spröda och går sönder, något som ofta bekräftas i reparationssammanställningar (Goldwasser, 1994/2023).
- Obsolescens.
Library of Congress framhåller att uppspelningsutrustning är en kritisk flaskhals för bevarande av magnetband, eftersom maskinerna med tiden blir obsoleta och reservdelar inte längre är tillgängliga (Library of Congress, n.d.).

Avsnitt 6.1 – Inskränkningen för kopiering för privat bruk

Vi anser att bedömningen i SOU 2024:4, där utredningen inte föreslog någon ändring, bör omprövas. En strikt tolkning av förbudet mot att anlita utomstående gör bestämmelsen otidsenlig och orimlig i förhållande till teknikutvecklingen.

Förslag till ändring av 12 § tredje stycket p. 1

Första stycket ger inte heller rätt att för privat bruk låta en utomstående

1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,
om det inte sker uteslutande i syfte att möjliggöra fortsatt privat bruk genom överföring till ett tekniskt fungerande format som den enskilde inte själv har rimlig möjlighet att hantera. I sådana fall får en utomstående anlitas, under förutsättning att denne inte bevarar, sprider eller framställer ytterligare exemplar av verket.
2. framställa byggnadsverk, eller
3. framställa exemplar genom uthyrning.

Juridisk motivering

- Ändringen är teknikneutral och syftesbaserad.
- Den utvidgar inte rätten till privatkopiering utan säkerställer att rätten kan utövas i praktiken.
- Begränsningarna (endast privat bruk, förbud mot bevarande eller spridning från den utomståendes sida) garanterar att rättighetshavarnas intressen inte påverkas mer än vad som redan följer av lag.
- Rättighetshavarna får dessutom redan ekonomisk kompensation för privatkopiering genom den privatkopieringsersättning som regleras i 2 a kap. 26 k § och följande paragrafer i upphovsrättslagen, vilken ålägger tillverkare och importörer av lagringsmedia att betala särskild ersättning till upphovsrättsinnehavare.

Referenser

Carlsson, U., & Findahl, O. (Eds.). (2012). *MedieSverige mini 2012*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534694/FULLTEXT01.pdf>

Cunningham, A. (2016, July 21). The world's last VCR will be made this month. *Ars Technica*. <https://arstechnica.com/gadgets/2016/07/vcr-vhs-production-ends/>

Goldwasser, S. (1994/2023). VCRs and camcorders repair FAQ. Repair FAQ. <https://repairfaq.org/sam/vcrfaq.htm>

Library of Congress. (n.d.). Audio visual materials: Frequently asked questions. Library of Congress. <https://www.loc.gov/preservation/about/faqs/audio.html>

Nichicon. (n.d.). Aluminum electrolytic capacitors: UPM series. Nichicon Corporation. https://www.nichicon.co.jp/english/series_items/catalog_pdf/e-upm.pdf

Nordicom. (2015). *The media barometer 2014: Media development in Sweden*. University of Gothenburg. <https://www.nordicom.gu.se/en/statistics-facts/media-barometer>

Statens offentliga utredningar. (1991). *Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige* (SOU 1991:105). Regeringskansliet. <https://lagen.nu/sou/1991:105>

Askim 2025-09-27

Sven Ostlind, VD

RESTORED Scandinavia AB
Södra Långebergsgatan 20
436 32 Askim
info@restored.se
0700-928052